

OS GALOS

REVISTA DE DIVULGACIÓN DA
CULTURA MARÍTIMA E FLUVIAL

BUCU 2019
Nº 13

Os Gago de Mendoza e o corso galego

Salvador Rodríguez

Gago de Mendoza e o seu irmán nunha ilustración de Xulio Formoso

Juan Gago de Mendoza, e os seus catro irmáns foron, sen dúbida, os corsarios máis célebres das costas galegas. Naceran todos eles no antigo pazo de A Brea (Aguete, Seixo -Marín). Juan fíxoo, concretamente, no ano 1761 e, segundo explica o seu biógrafo, o escritor Alberto Fortes, *“procedían dunha ponla bastarda dos Gago de Pontevedra, aínda que conseguiron recuperar a súa linaxe de fi-dalgos”*.

Eran fillos do notario José Benito Gago de Mendoza e de María Fernanda Freire de Andrade. *“Sábase moi pouco das súas vidas -di Fortes- antes de que obtivesen a patente de corso do rei Carlos IV, pero todo semella indicar que se iniciaron como uns humildes pescadores ata que conqueriron reunir unha pequena flota constituída polos buques “Car-*

men Vencedor”, “Prodigioso”, “Triunfo” e “Terrible”. “A esas alturas -considera o autor de O corsario: vida e tempos de Juan Gago de Mendoza (Xerais)- os irmáns Gago xa tiñan reunida una considerable fortuna como armadores, xa que a patente de corso (permiso para atacar ás flotas inimigas a cambio de ceder unha parte do botín á Casa Real) non se lle outorgaba a calquera, senón a xente de certa alcurnia que respondese co seu propio pecunio.”

Entre as fazañas dos corsarios de Gago destaca unha que conta coa total confirmación do rexistro histórico: a batalla na ría de Arousa contra a potente corbeta inglesa Kingfisher.

A actividade corsaria dos Gago sobreviviu deica os comezos do século XIX cando, ya finados os seus tres irmáns, e fronte á ocupación napoleónica, Juan organiza as denominadas Alarmas do Morrazo, un fato de grupos guerrilleiros que se dedicaban a fustigar ás tropas francesas en todo o sur da provincia de Pontevedra, complementando así a loita que, desde dentro da cidade de Vigo, mantiñan os propios veciños. Juan Gago está en contacto cos líderes vigueses da revolta e a súa presenza e a dos seus homes no episodio da Porta de Gamboa está acreditada por varios historiadores. Máis tarde, sería tamén protagonista da “batalla de Pontevedra” e da liberación de Marín.

En Galicia, a idade de ouro dos corsarios desenvolveuse ao longo de todo o século XVIII, a conse-

cuencia das continuas guerras entre España e Inglaterra: *“Cando un goberno recorre ao corso -explica o escritor- é porque é sabedor de que a súa Armada non está á altura das circunstancias e, así era, naqueles anos: a Armada española era moi inferior á inglesa”*.

A importancia do corso en Galicia baseábase no feito de que os ingleses tiñan moi boas relacións con Portugal, o que se reflectía na apertura dunha liña comercial entre Londres e Oporto. Unha vez obtida a patente de corso, os barcos galegos, que na súa orixe eran pesqueiros, tiñan que trasladarse a Ferrol, onde eran armados coa súa correspondente cañonería a bordo. *“O porto de encontro dos corsarios do sur de Galicia e no que tiñan a súa principal base -refire Alberto Fortes- era o d’A Guarda, no que se apostaban os buques que logo asaltaban aos ingleses. Precisamente en A Guarda foi onde morreu, durante unha abordaxe, o irmán máis vello, Bernardo Gago de Mendoza, en 1802”*.

Tamén había moita actividade corsaria en portos como os de Vigo, Portonovo e Marín, de onde os barcos corsarios adoitaban facerse ao mar atestados de mariñeiros a bordo. A razón? Pois que, cada vez que asaltaban e conseguían apreixar un barco inimigo, parte desa tripulación facíase cargo do barco capturado subíndose a bordo e poñendo rumbo aos seus portos de refuxio.

Tal foron de graves e repetidos os golpes que a flota corsaria galega lle inflixiu ao trasfego marítimo comercial entre Inglaterra e Portugal, que a Coroa británica decidiu enviar un buque de guerra para a vixilancia nas rías gallegas. Foi a citada corbeta *Kingfisher* -popularmente coñecida naqueles tempos como a *Kinifir* a que tiña a súa base na desembocadura do Miño, no Castelo da Insua.

A presenza da *Kingfisher*, entre cuxas accións figuran os bombardeos e saqueos de A Guarda e Portonovo, non amedrentou ao corso galaico, e os Gago, que sempre tiveron sona de moi “botados para adiante”, fixéronlle fronte en varias ocasións, malia que os seus barcos eran, dende o punto de vista armado, moi inferiores.

Malia as súas reiteradas peticións, Juan Gago de Mendoza nunca foi recoñecido con rango militar, algo que sí sucedeu con outros corsarios, aos que se lles adoitaba outorgar a graduación de alférez: *“Eu penso -opina Alberto Fortes- que foi por culpa das*

autoridades mariñas galegas, pola cegueira ou quen sabe se pola envexa dos seus oficiais, que se negaron taxativamente a trasladar a lexítima solicitude de Gago a Madrid”.

Juan Gago de Mendoza faleceu en 1833, esquencido e afundido na ruína, á que chegou, segundo a consulta dalgunhas fontes históricas, por mor dos pleitos que mantivo cos fillos do seu irmán Bernardo e á imposibilidade de pagar os créditos cos que se embargara para a financiación das Alarmas.

Hoxendía, nen sequer se sabe cómo ou de que xeito foi soterrado; o que sí se coñecen son as circunstancias nas que finou a súa dona, pola que se

tivo que pedir un permiso especial para que fose enterrada no lugar do cemiterio destinado aos “probes de solemnidade”.

Cáseque nada, salvo una documentación breve e dispersa, e o pazo de Chirleu (que él mandou construír co escudo de armas da súa linaxe e que aínda se ergue en Aguete), conservan a memoria do corsario de Marín.

Tampouco se lle pode poñer cara ao noso personaxe porque, malia que resulta máis que probable que alguén lle fixera un retrato en vida, ninguén atopou ata o de agora, ningunha imaxe do fidalgo.

Brasón e placa conmemorativa no pazo de Chirleu